

Hoe belangrijk is de plaats van kinderen in het gezin?

Streber, charmeur of onderhandelaar

Het maakt heel wat verschil of je thuis de eerstgeborene, het middelste kind of de benjamin bent. Maar het bepaalt nog niet je hele toekomst. — door kathleen vereecken, cartoon zaza

Voor baby nummer één worden flesjes en speentjes vakkundig gesteriliseerd, zoals op de infosessies voor toekomstige ouders wordt geleerd. Bij de tweede worden de flesjes flink afgewassen en wordt het fopspeentje onder de kraan gehouden. Laat baby drie zijn fopspeen op de grond vallen, dan stop je die gewoon even in je eigen mond en duwt hem daarna snel terug in de blèrende mond van de kleine. Een karikatuur van het ouderschap? Jazeker, maar zo gaat het wel min of meer in de werkelijkheid. Over de plaats van kinderen in het gezin en de invloed ervan op hun ontwikkeling is al behoorlijk wat inkt gevloeid. Wetenschappers slaan elkaar om de oren met studies die elkaar tegenspreken. De onenigheid gaat vooral over de impact van de plaats in het gezin op later maatschappelijk succes of rebelseid in het leven. Zolang het over de microkosmos van het gezin zelf gaat, zijn de meeste wetenschappers het eens. Ouders die beweren dat ze al hun kinderen op precies dezelfde manier opvoeden, maken zichzelf maar wat wijs. Er is wel degelijk een groot verschil tussen eerstgeborenen, middelste kinderen en benjamins.

De eerstgeborene: leider onder druk

Je zult maar eerstgeborene zijn. Elke krulling van je lip wordt juichend als het begin van een glimlach gezien, in elke kreet horen je ouders een aanzet tot 'mama' of 'papa', en als je de eerste keer op het potje gaat, barst spontaan applaus los. Je zult natuurlijk niet altijd een „klein miraceltje” blijven, want de kans is groot dat er concurrentie komt. En dan krijg je de weerslag. Je bent amper vier en wil het laatste koekje nemen. Meteen word je streng terechtgewezen: „Laat dat voor je zusje! Hoe oud ben jij eigenlijk?”

Als psychologen het over eerstgeborenen hebben, doen ze dat meestal in sterke bewoordingen: gewetensvol, doelgericht, agressief, verantwoordelijk, goed georganiseerd, jaloers, angstig, gedreven, ernstig, gezagsgetrouw, precies. Natuurlijk vertonen niet alle eerstgeborenen die eigenschappen, maar volgens onderzoek zouden ze bij hen vaker voorkomen dan bij jongere kinderen.

De onverdeelde aandacht van de ouders in de eerste levensjaren is een tweesnijdend zwaard. Want als je bijzonder bent, wordt ook veel van je verwacht. En omdat geen enkel kind zijn ouders graag teleurstelt, heeft

de eerstgeborene de neiging de lat voor zichzelf nog een stukje hoger te leggen dan zijn ouders zo al doen. Mislukken is geen optie. Bovendien draagt hij de verantwoordelijkheid „het goede voorbeeld” te geven aan zijn jongere broers of zusjes, die kleine indringers die ervoor gezorgd hebben dat hij nu een stuk minder aandacht krijgt. Maar over dat laatste mag hij niet klagen, want hij wordt geacht te houden van elk nieuw kindje in het gezin. Die mengeling van jaloezie, woede en schuldgevoelens maakt van sommige eerstgeborenen echte tirannen. Anderen reageren diplomatischer en maken van de gelegenheid gebruik hun bijzondere plek in het gezin veilig te stellen door flink te zijn: helpen bij het voeden van de kleintjes, een luier vervangen of een liedje zingen. Om even later, als er niemand kijkt, een venijnige kneep te geven in dat dikke baby-armpje en als de baby het vervolgens op een brullen zet, overmand door schuldgevoelens en angst voor straf, weer de rol van trooster op zich te nemen.

Toch kijken de jongere kinderen in het gezin vaak erg op naar hun oudere zus of broer. Hij of zij is de onbetwiste leider en doorgaans ook hun beschermer in conflicten met kinderen van buiten het gezin.

Volgens sommige psychologen stoomt hun ervaring in het gezin eerstgeborenen klaar voor een leidende rol in de samenleving: meer dan de helft van de Amerikaanse presidenten waren eerstgeborenen. Het is een rol die ze meestal niet zonder brokken vervullen, omdat ze dominant en ongenadig voor oppositie zijn.

Het middelste kind: diplomaat of rebel

Er zijn honderd en één voordelen te bedenken voor het oudste of jongste kind in het gezin. De oudste mag alles veel eerder en heeft bijna altijd het laatste woord, de jongste wordt verwend en op handen gedragen. Voor middelste kinderen ligt dat moeilijker. Ze zijn niet de grootste en flinkste, en ze worden ook niet vertederd geknuffeld en „gij sloeberke!” genoemd als ze stout geweest zijn. Ze zijn heel gewoon, niets bijzonders. En zelfs een beetje onzichtbaar. Of tenminste: zo voelen ze zich.

De druk die op oudste kinderen rust, kennen ze veel minder. Middelste kinderen zijn in zekere zin vrijer. Omdat ze minder onder druk staan, zijn ze sneller geneigd hun eigen weg uit te stippelen, en uit te blinken in iets dat ze zélf gekozen hebben. Liefst iets waar de oudste helemaal niet mee bezig is, want op die manier kunnen ze vermijden dat vergelijkingen in hun nadeel uitvallen. Is grote zus een briljant studente, dan worden ze misschien wel pianovirtuoso's of atleet.

Omdat ze het gevoel hebben niet zo'n bijzondere rol te spelen in het gezin, zoeken ze hun belangrijkste contacten daarbuiten. Middelste kinderen zouden vaak een grotere vriendenkring hebben. Ze laten zich in hun puberteit - tot wanhoop van hun ouders - ook sneller door leeftijdgenoten op sleeptouw nemen. Huisregels worden vaker gecontesteerd, de vanzelfsprekendheid waarmee alles schijnt te

moeten gebeuren wordt in vraag gesteld.

Sommige middelste kinderen zijn rebels, anderen blinken uit door slimheid. Omdat ze als kind fysiek kleiner en minder sterk zijn dan de eerstgeborene, dokteren ze uitgekookte strategieën uit om hun zin te krijgen. Ze zijn sterke onderhandelaars, kunnen goed samenwerken en weten ook wanneer ze de hulp van hun ouders moeten inroepen. Omdat ze zich altijd een beetje de underdog blijven voelen, ontwikkelen ze een talent voor empathie, en doen ze vaak een oprechte inspanning mensen écht te leren kennen en begrijpen.

Het jongste kind: charmeur of wonderkind

Het allerliefste kakkenestje, de onweerstaanbare deugniet, de eeuwige verleider, de baby die desnoods nog met moord zou weggelopen: het jongste kind in het gezin neemt ontegensprekelijk een bijzondere plek in. Gekoesterd en gepamperd door mama, papa en de andere kinderen, krijgt dit kleine wonder een snelcursus sociale vaardigheden. Wie zo aanbeden wordt, begrijpt al heel snel dat hij alles moet doen om die bevoorrechte positie niet in gevaar te brengen.

Laatstgeborenen hebben de naam liefhebbend, gevoelig, mensgericht, aandachtzoekend, ongeremd, afhankelijk, ontspannen, vasthoudend, afleidbaar en grappig te zijn. Of niet, want ook hier zijn veralgemeningen niet op hun plaats.

En toch voelen sommige jongste kinderen een druk die vergelijkbaar is met de druk die op de schouders van oudste kinderen rust: ze zijn de allerlaatste kans voor hun ouders om er een succes van te maken. Andere ouders willen dan weer alles goedmaken wat ze bij hun andere kinderen menen fout gedaan te hebben: dit kind zal een gelukkig kind zijn. Springen voor elke gril, koste wat het kost frustraties vermijden, maakt dan deel uit van het zware doel dat ze zich gesteld hebben.

Toch is de plek van jongste in het gezin bijzonder aangenam. Omdat de ouders ervarener zijn, maken ze zich niet druk als hun kind op zijn eerste verjaardag nog niets zegt of nog niet loopt. De relatie met de ouders is vaak